

Մենք երջանիկ ենք մեր փոքրիկ տանը: Այն շքեղ չէ և մեր երազած բովարին էլ չունի, բայց երբ մենք միասին ենք այնտեղ, անգամ մութն է անկարևոր դառնում: Սա այն սահմանն է, որը անցնել է պետք՝ չկորցնելով այն, ինչ ունենք, իսկ մենք այնքան շատ բան ունենք, որ մեկ-մեկ վախենում ենք անվերջ ճանապարհներին անցնող մեր կյանքում ինչ-որ բան կորցնեմ դրանցից, ասենք այն ակնոցի նման, որը կորավ հերթական տունը տեղափոխվելիս: Թեև հոգևոր արժեքները ակնոցների տուփի նման չեն կարող կորչել, բայց եթե տուփը կարող ես ինչ-որ տեղ գտնել, ապա հոգևոր արժեքի կորուստը անվերադարձ է:

Ես երբեք չեմ երազել քեզ ցույց տալ այն վայրերը, որտեղ ես մեծացել եմ, չեմ ձգտել պատմել քեզ պատմություններ, որոնք մեկ-մեկ թաքուն հիշում եմ: Ես քեզ հետ փոխել եմ ամեն ինչ, և նորն ինձ դուր է գալիս: Ինձ դուր է գալիս այն ամենը, ինչ դու սովորեցրել ես՝ ինձ ինքդ էլ չկասկածելով դրա մասին:

Կա մի տեղ մոլորակի վրա, որտեղ ես ինձ այնքան լավ եմ զգում, որքան օվկիանոսի ափին: Այնտեղ շատ մեծ ու ծեր ծառեր կան: Այդ ծառերը շատ վաղուց են այնտեղ, դրանք աճել են Մեծ ջրհեղեղից անմիջապես հետո: Ես այդ ծառերի ստվերներում եմ մեծացել և չեմ կարող երբեք կտրվել դրանցից: Դու էլ քո հարազատ ստվերներն ունես, որոնք ուզում էիր մի օր ցույց տալ ինձ, բայց ես չհասկացա: Ես արդեն այն տարիքում չեմ, որ այդպես ամուր կապվեմ օտար հիշողությունների: Թեև դու օտար չես ինձ, բայց ուրիշների հուշերը երբեք մերը չեն դառնում, որքան էլ դրանք հրաշալի լինեն:

Այսպես, մի ամբողջ գիշեր ես փորձում եմ հասկանալ քեզ, իսկ դու այնքան խորն ես քնում և երևի երազներ ես տեսնում, իսկ երազներում մենք իսկական ենք այնքան, որքան նույնիսկ ինքներս մեզ չենք հայտնի:

Քո թողած հետքերը ես հաշվում եմ հերթով, ոչինչ բաց չթողնելու համար... գիշերը միակ ժամանակն է, երբ ես մի քիչ առաջվանն եմ, այնպիսին, ինչպիսին դու սիրեցիր ինձ...

ԱՌԱՋՆԵԿԸ

Գիշերը Կամոյին զանգ եկավ, թե էն հարսի ցավերը սկսել են, հասի քաղաք տանենք: Գյուղի ավտոբուսը արդեն մի քանի ամիս էր գծի վրա չէր, քաղաք գնացող-եկողը քիչ էր, չէր արդարացնում իրեն, հանեցին՝ էն մի քանի գնացողի մասին էլ չմտածելով: Գյուղապետի երևի պետքն էլ չէր: Ասենք, որ ավտոբուսը գծի վրա էլ լիներ, Սերոբի հարսին գիշերվա 4-ին քաղաք չէր հասցնի, այն էլ ծննդատան մոտ: Կարոն ժամանակ չկորցրեց, արագ վեր կացավ իր կնոջ ծոցից ու հասավ Սերոբի տան մոտ: Սերոբի հարսը

պարզվեց, թեև
ծնողականներից
ծնողատուն: Կս
պտույն մի լավ

Լևոնը ինձ
աջադատանք
թե դժգոհ, թե ս
ես մի երեխա
նույն բանն էր
Տասը տարվա
Արուսիկը 16 տ
պրծնողվեց ն
Արուսիկին՝ պս
որ ինքը հայր
բայց Արուսիկը
մինչև աղջիկը
մեծ հարսանի
քարծր ազդալ
մեն ինչ շատ
քերած հարսը

-Ես գիտեմ

- Ես ասու

կուտ,- ասաց
մինչև Լևոնը
պետեափոր է
ապրուստ ստ

Մանավա
յությունից: Ան
վնաց քաղաք
որվանդանոց
յների տակ՝ կ

-Արուս ծս

վատ բան չկս

-Օր ծերո

մի մեքենա

-Արուս ծս

համոն:

Գուցե մի

խայտներ բժ

առաջինը, ոչ

և մեր երազած
անգամ մութն է
ետք՝ չկորցնելով
ակ-մեկ վախենում
որ բան կորցնեմ
ան տունը տեղա-
ման չեն կարող
հոգևոր արժեքի

դ ես մեծացել եմ,
աքուն հիշում եմ:
Ինձ դուր է գալիս
վ դրա մասին:

Եմ զգում, որքան
կյո ծառերը շատ
ջապես հետո: Ես
կտրվել դրանցից:
մի օր ցույց տալ
որ այդպես ամուր
բայց ուրիշների
լինեն:

ալ քեզ, իսկ դու
երազներում մենք
հայտնի:

թողնելու համար...
ն եմ, այնպիսին,

պարզվեց, թեև առաջին երեխան էր ունենում, բայց էն նվազան ու վախեցած
ծննդկաններից չէր՝ ասել-խոսելով, երեխայի համար անուն մտածելով հասան
ծննդատուն: Կամո, դու Կամո, առավոտը վաղ լուրը զցեց գյուղի բերանը, որ
գյուղում մի լավ տղա էլ ավելացավ:

Լևոնը իմացավ ընկերոջ թոռան ծնվելու մասին լուրն ու զանգեց
աչքալուսանք անի: Հետո դանդաղ քայլերն ուղղեց դեպի իր տուն ու քթի տակ,
թե դժգոհ, թե տխուր, թե հուսահատված, ասաց՝ իմ թայերն արդեն թող ունեն,
ես մի երեխա էլ չունեցա: Գյուղում ամեն նոր երեխայի ծնունդի հետ Լևոնը
նույն բանն էր ասում: Ինքը հիսունվեց տարեկան էր, կինը՝ քառասունվեց:
Տասը տարվա տարբերություն կար նրանց մեջ և մեծ սիրո պատմություն:
Արուսիկը 16 տարեկան էր, երբ Լևոնը համալսարանում ուսումն ավարտելով
գործուղվեց նրանց գյուղ՝ ուսուցիչ աշխատելու: Զգիտեմ ինչը գրավեց
Արուսիկին՝ պատմության դասերին Լևոնի ոգեշունչ պատմությունները, թե՛ այն,
որ ինքը հայր չունեի ու դպրոցն ավարտելուց հետո անելիք էր չէր ունենալու,
բայց Արուսիկը Լևոնի սիրուն դրական պատասխանեց: Թաքուն սպասեցին,
մինչև աղջիկը կավարտի դպրոցը, հետո միայն իմաց տվեցին ծնողներին,
մեծ հարսանիքով, Մոսկվիչի վրա ամրացրած տիկնիկով ու մեքենաների
բարձր ազդանշաններով Արուսիկին մի գյուղից մյուս գյուղ տեղափոխեցին:
Ամեն ինչ շատ լավ էր, մինչ պարզ դարձավ, որ շուքով-շնորհքով իրենց տուն
բերած հարսը չի հղիանում: Լևոնի ծնողները այդ փաստը ծանր տարան:

-Ես գիտեի, որ դրա հոգիները չբեր են,- հայտարարեց Լևոնի տատը:

- Ես ասում էի, որ դրա տեսքին ու շնորքին գերվողը, մի օր իր գլխին վալ
կտա,- ասաց Լևոնի բազմազավակ քույրն ու այդպես այնքան ժամանակ,
մինչև Լևոնը վերցրեց Արուսիկին ու տեղափոխվեց իր հոր կառուցած գրեթե
գետնափոր հյուղակը: Հետագայում նրանք, իհարկե, տանտեր դարձան,
ապրուստ ստեղծեցին, բայց ոչինչ աչքներին չէր գալիս առանց երեխա:

Մանավանդ որ Արուսը ես վերջերս մի քիչ շատ էր բողոքում առող-
ջությունից: Առավոտյան Կամոյի ակամա տաքսի դարձած մեքենայով Արուսը
գնաց քաղաք՝ստուգվելու: Կամոն մեկ էլ էն տեսավ, որ Արուսը դուրս եկավ
հիվանդանոցի դռներից՝ գույնը զցած, ասես աչքերի առաջ մշուշ լինեի, ոտ-
քերի տակ՝ կրակ: Առաջ գնաց, թևն ընկավ:

-Արուս ձալո, ինչ ասեց, ինչ ա եղել... դե մի բան ասա, լեղաճաք եղա... հո
վատ բան չկա...

-Օր ծերության խայտառակ եղանք,- հազիվ արտաբերեց Արուսն ու գնաց
դեպի մեքենան:

-Արուս ձալո, ասա տեսնեմ՝ էդ ինչ ա եղել, ավր վրեղ գույն չկա,- համառեց
Կամոն:

Գուցե մի քիչ ուշքի գալուց հետո, մի քիչ սթափ մտածելով՝ Արուսը
չհայտնեի բժշկի եզրակացության մասին Կամոյին, բայց նա չհասցրեց ոչ
առաջինը, ոչ՝ երկրորդը, անսպասելի լուրից ցնցված, ասես բարձրաձայն

մտածելով՝ ասաց.

- դե արի ու գյուղի բերանը փակի, որ չասեն օր ծերության Արուսն ու
Լևոնը երեխա են ունենալու, հեսա ամենքը մի կողմից կսկսեն՝ թե ձեր ինչ
տարիքն ա, հո թագա ջահել չեք... քա Էն Սերոբի բերանն էլ որ ընկավ, խեղճ
Լևոնիս հոգին կհանի, թե՛ այ Լևոն, լավա, էլի, միանգամից թոռ եք ունենում...

Կամոն չգիտեր լսածին ինչպես արձագանքի՝ աչքալուսանք տա, թե
մխիթարի, ախր կատարվածը մի հրաշք էր, երկար տարիներ սպասված
հրաշք, որ այսօր կատարվել է, ու ինքը առաջինն է դրա մասին իմանում:

-Արուս ձալո, ինչ ուզում ես ասա, բայց քո ամբողջ կյանքում եսքան
լավ նորություն լսած չես լինի... Աստծո օրհնանքը ձեր տան վրա իջավ, քո
տարիքն ինչ ա որ, հրեն Էն Սաղաթելի Համիկի հարսը 36 տարեկանում տղա
բերեց, հո ես եմ տարել հիվանդանոց, հո գիտեմ... քա Էն Առաքելանց Սերոբի
աղջիկը հինգերորդ աղջկան 38-ում բերեց, հո գիտեմ, հո ես եմ...

-Էէէ, Կամո ջան,- ընդհատեց Արուսը,- համեմատելու բաները համեմատի,
քա երեսունվեցն ու քառասունվեցը մեկ են... քշի, քշի գյուղ, տեսնեմ գլուխս
ինչ ա գալիս...

Ետդարձի ճանապարհին վարորդն ու իր մտազբաղ ուղևորը լուռ էին:
Երբ Արուսը տուն հասավ՝ Լևոնը դեռ տանը չէր, իսկ երբ Լևոնը իր դանդաղ
քայլերով, ոտքի հետ մանր ու խոշոր քարեր տշելով տուն էր վերադառնում,
նրան արդեն հանդիպած գյուղացիները տարօրինակ ժպիտով էին նայում:
Կամոն մեքենան կանգնեցրել էր գյուղամիջում ու թարմ նորություններով
կիսվել: Երբ Սերոբը դուրս եկավ Լևոնի առաջ ու խորամանկ ժպտած, Լևոնը
անմիջապես հասկացավ, որ մի բան կա, ինչից ինքն անտեղյակ է և հիմա իր
մանկության ընկերը մի ձևով այդ մասին կակնարկի:

-Լևոն ջան, բարի հաջողում, ասում են Կամոյի ավտոն արդեն գյուղումա,
հա՛մ...

-Իյաաա, արդեն եկել են, լավ, ես գնամ, հետո կխոսենք, Սերոբ ջան...

-Այ մարդ, հլա մի կանգնի, մի վազի, սպասի մի աչքալուսանք անենք...
Աստված շատ չհամարի...

-Ապրես, ապրես...,- առանց մտածելու ասաց Լևոնը, մի քանի քայլ արեց
ու ետ նայեց,- էդ ինչի՞ համար ես աչքալուսանք անում, Սերոբ,- զարմացած
հարցրեց նա...

-Ո՛նց թե ինչի համար, քա ասում են մի դոչ տղա ես ունենալու... ասում եմ՝
Էն թվին, որ ես ու դու Սուրբ խաչը գնացինք քեզ համար երեխա խնդրեցինք,
ձեններս հիմա տեղ հասավ...

-Սերոբ, խելքդ տեղն ա, ես ի՞նչ ես ասում,- վիրավորանքը չթաքցնելով՝
ասաց Լևոնը,- ամեն կատակ անում ենք, ամեն բան խոսում ենք, բայց դե սա
արդեն ասելու բան չի...

- Տո, այ մարդ ինչի՞ ես ինձանից նեղանում... սաղ գյուղնա խոսում, որ
Արուսը երեխովա...

ԱՌԱՋԵԿԸ

Լևոնը ու
կարող է կոհ
չընկներ: Լևոն

Սեղանի
կտոր հաց ու

- Այ կնի
շուտ հետ էկա

Արուսը բ
ները:

-Արուս, մ
են... Սերոբին

ես առել նստ
ես... ես ի՞նչ մ

-Խայտա
նրբ հասցրեց

-Ուրեմն ժ
իրո՞ք տղա են

Եվ Լևոն
հարակից շրջ

կողմ դրեց, բ
- Այ մարդ

ծիծաղատեղ
Լևոնի ժպ

-Ուրեմն,
խալխը հանգ

մութագին հս
խելքդ գլուխդ

դու հացդ կեր
Ասաց ու

քանի վայրկյ
հանգստությո

կորցրած ամ
տազնապ չէր

Շուտով
քույրը թե.

- Ես ասո
կտա...

Ով գիտի
ինչ մտածեցի

ջահեղացավ,

Ժերության Արուսն ու
կակսեն՝ թե ձեր ինչ
ն է որ ընկավ, խեղճ
մից թող եք ունենում...
չքալուսանք տա, թե
տարիներ սպասված
մասին իմանում:
ողջ կյանքում եսքան
տան վրա իջավ, քո
36 տարեկանում տղա
ն Առաքելանց Սերոբի
ո ես եմ...

բաները համեմատի,
այդու, տեսնեմ գլուխս

ող ուղևորը լուռ էին:
բ Անուր իր դանդաղ
ուն էր վերադառնում,
ժպիտով էին նայում:
րմ նորություններով
անկ ժպտած, Անուր
տեղյակ է և հիմա իր

ն արդեն գյուղումա,

ք, Սերոբ ջան...
քալուսանք անենք...

մի քանի քայլ արեց
Սերոբ,- զարմացած

նենալու... ասում եմ՝
երեխա խնդրեցինք,

անքը չթաքցնելով՝
մ ենք, բայց դե սա

յուղնա խոսում, որ

Անուր ունքերը խոժոռեց, կտրուկ մի քանի քայլ արեց դեպի Սերոբն, ու
կարող է կոխվել շատ թեժանար, թե գյուղացիներից մեկը նրանց արանքը
չընկներ: Անուր ձեռքը թափ տվեց ու շտապեց տուն:

Սեղանի կողքին նստած էր Արուսը, մի ձեռքին թաշկինակ, մյուսին՝ մի
կտոր հաց ու պանիր:

- Այ կնիկ, ախորժակդ բացվել ա՞մ,- կասկածանքով հարցրեց Անուր,- ես
շուտ հետ եկաք, ի՞նչ ասեց բժիշկը:

Արուսը բան չխոսեց, պատրաստ պահած թաշկինակով սրբեց արցունք-
ները:

-Արուս, մի բան ասա...,- դիմացի աթոռին նստելով ասաց Անուր...,- ասում
են... Սերոբին տեսա... ասում ա... դու, դու ինձ ասա, Արուս... է, բերանդ ջուր
ես առել նստել, Էն Սերոբն Էնտեղ ա աչքալուսանք անում, դու էստեղ լացում
ես... ես ի՞նչ մտածեմ...

-Խայտառակ եղանք, Անու ջան...ինչ ասեմ էլ... Էդ բերանքաց Կամոն էլ
երբ հասցրեց խաբարը գյուղի բերանը գցի...

-Ուրեմն ճիշտ ա,- գրեթե կակազելով հարցրեց Անուր,- այ Արուս, ուրեմն
իրո՞ք տղա ենք ունենալու...

Եվ Անուի դեմքին Էնախի մի ժպիտ ծաղկեց, որ ամբողջ գյուղն ու
հարակից շրջաններն էդպես ծաղկեփնջեր չեն տեսել: Արուսը թաշկինակը մի
կողմ դրեց, բռնեց ամուսնու ձեռքն ու վախեցած նայեց նրան.

- Այ մարդ, խելքդ տեղում... Ես տարիքում, օր ծերության՝ խալխի բերանին
ծիծաղատեղ ենք դառնալու... ամոթ է...

Անուի ժպիտը անհետացավ, բարկացած նայեց կնոջը.

-Ուրեմն, որ եսքան տարի մի էրեխու ձեն ու ծիծաղ չի լսվել մեր տանը,
խալխը հանգիստ գլուխը դրելա բարձին ու քնել, բայց, որ մենք էլ մեր
մուրազին հասանք՝ խալխին քնից ու հանգստից կտրեցինք, հա՞մ... կնիկ,
խելքդ գլուխդ բեր ու տղիս հաշվին տեսց բաներ չխոսես... հլա մի քեզ տես...
դու հացդ կեր, ես գնամ խնձոր քաղեմ բերեմ...

Ասաց ու դուրս եկավ: Արուսը մնաց տեղում քարացած նստած: Մի
քանի վայրկյան անց ձեռքը դրեց փորին ու այսքան տարի իրեն խորթ մի
հանգստություն իջավ սրտին: Ասես՝ նախկինում իր տեղն ու նշանակությունը
կորցրած ամեն ինչ իմաստ ու բովանդակություն ստացավ: Ոչ մի վախ ու
տագնապ չէր կարող նրանից խլել այդ հոգեթով պահի հաճույքը:

Շուտով գյուղում անտեղյակ մարդ չմնաց: Անուի արդեն ծոռնատեր
քույրը թե.

- Ես ասում էի, որ դրա տեսքին ու շնորքին խաբվողը մի օր գխին վա
կտա...

Ով գիտի՝ Անուի տատը գերեզմանում շուտ եկավ, Աստված գիտի, թե
ինչ մտածեցին նրա ծնողները՝ հողը թեթև լինի նրանց վրա: Անուր այնքան
ջահելացավ, ասես՝ թագա փեսա լիներ:

-Ջահել պապա ես, Նայոդի քեֆ ես բերում,- ասում էր Սերոբը, ու երկու ընկերով բարձր ծիծաղում էին:

Արուսը ծաղկած խնձորենու նման անհոգ էր ու պայծառ: Աշխարհը գարնան նման ջերմ էր Նրա համար, մանավանդ, երբ ամուսնու հետ Կամոյի մեքենայով գնում էին քաղաք՝ երեխայի օժիտի պակաս-պռատը առնելու:

Մի գիշեր էլ Կամոյի տան դուռը անհանգիստ զարկեցին: Կամոն անմիջապես հասկացավ, հագնվեց ու մեքենայով գնաց Լևոնի տան մոտ: Արուսին՝ ասել խոսելով, երեխայի համար անուն ընտրելով՝ հասցրին հիվանդանոց:

-Էս մեր գյուղի հարսների շնորքնա սենց հանգիստ ու ուրախ ծննդատուն գնալը,- ասում էր Կամոն, որպես գործից արդեն հասկացող վարորդ: Առավոտյան լուրը հասավ Լևոնին, թե աչքդ լույս՝ աղջիկ ես ունեցել:

-Ոնց թե աղջիկ, բա Սերոբն ասաց տղա պետք ա ունենանք...

Լուրը բերող բուժքույրը, Կամոն ու իրենց հարևան Արուսի ընկերուհի Նազոն սկսեցին ծիծաղել:

- Վայ, Լևոն, Լևոն, ասա՝ Սերոբն ինչ գիտի քու կնիկն ինչ ա բերելու..., - ծիծաղելով ասաց Նազոն:

-Կարևորը, որ առողջ ու հաջողակ երեխա լինի,- ավելացրեց բուժքույրն ու Ներս գնաց:

-Մարդուս առաջնեկն էլ աղջիկ լինի..., - ասաց Լևոնը, հետո մտահոգ Նայեց Կամոյին, -Կամո, սա որ Սերոբի բերանն ընկավ, ինձ օր ու արև չի տա, թե՛ Լևոն, բա որ ասում եմ երկու երեխա մի տեղ չի լինում...

Կամոն քթի տակ ծիծաղեց, ու Նայեց ժամացույցին... մի երկու ժամից, որ գյուղ հասներ՝ Սերոբը հաստատ գյուղամիջում կլիներ...

ՄՆՈՒՄ ԵՄ

«Ժամանակ» ա
տան բոլոր ժամաց
լինեն, որ ես ապրու
խլացուցիչ կտկտոց
Կրկին մտածում եմ
որպես արքա, և ին
էի: Աչքիս տակ էի
հետույքները պտտե
ինձ: Նրանցից կար
ես մինչև հիմա սիրո
չենք արել իրար, և
Մեր հոգիներն այն
հմայել և զայթակրե
ժամանակի և ծերու
ենք, հիասթափվում
հոգիները և շարուն
Բայց ինձանից
հոուր: Նրանք դավա
որովհետև ուզում է
չհասկանալով վար